

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2026|027 VAN 22 MEI 2026

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN HET STATION KORTRIJK IN KORTRIJK,
NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER BEN WEYTS VAN 7 APRIL 2026

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 22 mei 2026 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 21 mei 2026 een adviesvraag van Ben Weyts, Vlaams minister van Begroting en Financiën, Vlaamse Rand, Onroerend Erfgoed en Dierenwelzijn, over de voorlopige bescherming als monument van het Station Kortrijk in Kortrijk.

De commissie spreekt zich in dit advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming, met name: (a) het ministeriële besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan, en (d) het inhoudelijk dossier (incl. de documentatiebijlage).

2. De commissie vindt het een goede zaak dat het station van Kortrijk kan worden bewaard en beschermd. Het is positief dat werd afgezien van de sloop van dergelijk monumentaal gebouw. Bovendien komt de voorgestelde bescherming tegemoet aan een belangrijk hiaat. Zoals eerder benadrukt, zijn de stationsgebouwen van na WOII (en in minder mate ook stations uit het Interbellum) vandaag ondervertegenwoordigd in het beschermde bestand. Dit in tegenstelling tot andere regio's en landen. Nochtans heeft het spoorerfgoed in Vlaanderen een bijzonder groot potentieel. Dit vraagt dan ook een gericht waarderings- en beschermingsbeleid.¹

Voorliggend beschermingsvoorstel geeft gevolg aan meerdere ad-hoc aanvragen. Tegelijk stelt de commissie vast dat het dossier verwijst naar een recent 'waarderingskader'. Op basis van dat waarderingskader zou het Station Kortrijk nu wel zijn weerhouden voor bescherming (in tegenstelling tot bij eerdere aanvragen). Het waarderingskader is evenwel niet bij het dossier gevoegd en vergelijkend onderzoek ontbreekt. Hierdoor kan de commissie moeilijk inschatten of bepaalde keuzes voor de bescherming (afbakening, gedeeltelijke opname interieur, beheersdoelstellingen, ...) ingegeven zijn door criteria uit het waarderingskader dan wel andere belangen. De commissie acht het beschermingsvoorstel op dat vlak niet altijd consequent opgebouwd en gemotiveerd (zie ook de opmerkingen onder par. 3 over de afbakeningskeuze).

De commissie vraagt daarnaast te verduidelijken in hoeverre het Vlaamse spoorerfgoed systematisch zal worden geëvalueerd volgens het recent gewijzigde 'waarderingskader'. Dit met het oog op eventueel bijkomende inventarisaties en/of beschermingen. Het dossier wijst uit dat van de 66 stationsgebouwen opgetrokken tussen 1945 en 1990 nog geen enkele vandaag beschermd is. Slechts een vijftal stations zijn opgenomen op de inventaris. Het dossier verwijst naar literatuur waarin dit naoorlogs patrimonium wordt opgedeeld in chronologische groepen, maar duidt niet of er binnen en buiten dezelfde chronologische groep nog stations erfgoedwaardig/beschermingswaardig zijn.

De commissie wenst tot slot te herhalen dat ook spoorerfgoed in de brede zin van het woord,

¹ Brief van 20 augustus 2020 van de VCOE aan minister Matthias Diependaele over 'Spoorerfgoed in de kijker tijdens het "Europees Jaar van het Spoor" (2011)'.

zoals o.m. perroninfrastructuur, draaischijven, bruggen en rollend materieel, op heden beperkt gewaardeerd is in Vlaanderen.²

3. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de voorlopige bescherming als monument vast en verwijst naar het afbakeningsplan en de fotoregistratie die bij het besluit zijn gevoegd. De commissie onderschrijft ten volle de beschermingswaardigheid van het Station Kortrijk. Het betreft een voor Vlaanderen uniek voorbeeld van een naoorlogs stationsgebouw in modern classicisme naar ontwerp van architect Pierre Pauwels.

Wat de afbakeningskeuze betreft, erkent de commissie dat de focus van de bescherming op het stationsgebouw zelf ligt. Niettemin draagt de directe omgeving bij tot de contextwaarde van dit station en ligt ook mee aan de basis van de toegekende erfgoedwaarden. Zo behield de omringende stationswijk – ondanks de gewijzigde aanblik – het nog herkenbaar 19^{de}-eeuws pentagonaal stratenpatroon dat goed aansluit op het na WOII wederopgebouwde station. De perrons achter het stationsgebouw worden evenmin voor bescherming voorgedragen, hoewel ze nog representatieve stalen perronluifels met houten plafondbekleding, wachtpaviljoentjes in expo-stijl en typische houten banken bezitten. De stelling dat dergelijke structuren ook bij andere stations nog voorkomen, gaat voorbij aan de beperkte beschermingsgraad en de voortschrijdende uitval van dit soort klein spoorerfgoed.

De commissie wijst daarnaast specifiek op de eenmansbunker op perron 2/3. Deze is als enig overgebleven element historisch illustratief voor de oorlogsgebeurtenissen die voorafgingen aan de wederopbouw van het station, maar ligt nu niet ter bescherming voor. Anderzijds vindt de commissie het wel positief dat de postbus aan de voorgevel mee wordt beschermd. Dergelijk vanzelfsprekend 'erfgoed' is namelijk bijzonder kwetsbaar voor verdwijning.

Gelet op bovenstaande vraagt de commissie alsnog een ruimere afbakening van de bescherming te onderzoeken. Minstens dient een overgangszone met gerichte voorschriften te worden vastgelegd zodat de contextwaarde van het station en nog betekenisvolle erfgoedelementen, zoals representatieve perroninfrastructuur en de eenmansbunker, zo veel als mogelijk worden gewaardeerd. De commissie benadrukt dat een bescherming (met eventuele overgangszone) ook niet zou uitsluiten dat perrons kunnen worden heraangelegd, mits voldoende afgestemd op de erfgoedwaarden.

Aanvullend stelt de commissie vast dat het interieur van het station slechts selectief mee wordt beschermd zonder dit te onderbouwen. De commissie vraagt te verduidelijken waarom van het interieur enkel de stationshal met loketten en wachtruimte en de grote traphal beschermingswaardig worden geacht. De commissie vraagt in het dossier ook te expliciteren waarom het interieur van het seinhuis niet mee wordt beschermd terwijl het de inrichting met instrumentarium bewaart.

4. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de architecturale, historische en artistieke waarde en beschrijft de erfgoedelementen en -kenmerken van het monument.

De commissie stemt in met de toegekende erfgoedwaarden. Positief is dat het motiverend gedeelte van het ministerieel besluit naast de architecturale en artistieke vormgeving ook uitdrukkelijk verwijst naar de betekenis van het gebouw in het oeuvre van de architect. Daarnaast legt de motivering van de historische waarde terecht de nadruk op de rol van het station als getuige van de Kortrijkse wederopbouw na WOII. De commissie erkent ook de verwijzing naar het

² Ibid.

‘Station Kortrijk’ als één van de oudste onderdelen van het Belgische spoorwegennetwerk, maar vraagt de motivering van de historische waarde op dat vlak nog te nuanceren aangezien het stationsgebouw zelf uit de jaren 1950 dateert.

5. Artikel 3 van het ministerieel besluit formuleert een beheersvisie voor het monument. De betreffende beheersdoelstellingen zijn summier, maar op maat van het monument. De commissie onderschrijft daarbij het belang van een geïntegreerde aanpak waarbij de impact van nieuwe ingrepen en wijzigingen steeds afgewogen wordt ten opzichte van het geheel en de draagkracht van het gebouw.

Beheersdoelstelling 2° voorziet o.a. de verwijdering van storende toevoegingen aan het exterieur van het stationsgebouw. De commissie vraagt de bijhorende opsomming van te verwijderen toevoegingen te vervolledigen met de aluminium lamellenluifel aan het seinhuis, tenzij dit een oorspronkelijk element betreft. De commissie vraagt in deze beheersdoelstelling ook uitdrukkelijk te verwijzen naar het bas-reliëf.

De commissie heeft voorbehoud bij beheersdoelstelling 3° inzake toelating voor de inkorting van de betonnen luifel aan de perronzijde. Dit lijkt een voorafname van een eventuele toelatings- of vergunningsaanvraag en het is onduidelijk hoe dergelijke ‘beheersdoelstelling’ zich verhoudt tot de toelatingsplicht uit art. 6.4.4. van het Onroerenderfgoeddecreet. Bovendien maakt de luifel met zijn typische cassettestructuur inherent deel uit van de stationsarchitectuur. De commissie acht de mogelijkheid van een inkorting van deze luifel dan ook steeds omzichtig af te wegen op basis van aangetoonde noodzaak en oordeelkundige uitvoeringswijze. De generieke omschrijving in beheersdoelstelling 3° biedt op dat vlak geen enkele houvast. De commissie vraagt deze beheersdoelstelling 3° te schrappen of te herformuleren.

De commissie stelt vast dat beheersdoelstelling 4° voor het interieur van het stationsgebouw enkel ‘*behoud*’ voorschrijft, dit in tegenstelling tot het ‘*behoud en herstel*’ voor het exterieur (cf. beheersdoelstelling 2°). De commissie erkent evenwel dat de herstelopties voor het interieur afzonderlijk zijn opgenomen in de daaropvolgende beheersdoelstellingen 5° (kleurstelling) en 6° (zichtbaar maken oorspronkelijke elementen). Met betrekking tot beheersdoelstelling 4° dient evenwel nog verduidelijkt te worden of het uurwerk al dan niet reeds gerestaureerd is, en vraagt de commissie om uitdrukkelijk te verwijzen naar het figuratieve tegeltableau.

Wat beheersdoelstelling 5° betreft, is het herstel van de oorspronkelijke kleurstelling volgens de commissie sterk aangewezen. De commissie vraagt deze beheersdoelstelling dan ook dwingender te formuleren.

In het geval geopteerd wordt voor een ruimere beschermingsafbakening, dan wel een overgangszone, vraagt de commissie om de beheersvisie te vervolledigen. Zo acht de commissie het aangewezen te streven naar een kwalitatieve inrichting van het stationsplein.

6. Artikel 4 bevat de generieke instandhoudingsvoorschriften voor het monument. Daarbij wordt een aanvullend voorschrift opgenomen omdat de bescherming ook een uurwerk (stationsklok) bevat.
7. Artikel 5 schrijft tot slot de toelatingsplichten voor. De commissie kan deze ondersteunen.
8. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van het Station Kortrijk.

De commissie vraagt:

- te verduidelijken in hoeverre het Vlaamse spoorerfgoed systematisch zal worden geëvalueerd

volgens het recent gewijzigde 'waarderingskader';

- een ruimere afbakening van de bescherming te onderzoeken. Minstens dient een overgangszone met gerichte voorschriften te worden vastgelegd in functie van de contextwaarde van het station;
- de selectieve bescherming van het interieur verder te onderbouwen;
- de motivering van de historische waarde te nuanceren;
- beheersdoelstelling 3° te schrappen of te herformuleren;
- de beheersdoellingen op enkele punten aan te vullen.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Jan Jaspers

Waarnemend voorzitter